

1522

Selected pages from Des. Erasmi Roterodami In
Novum Testamentum ab eodem tertio recognitum,
annotationes : item ab ipso recognitæ & auctario
neutiq poenitendo locupletatae.

Desiderius Erasmus

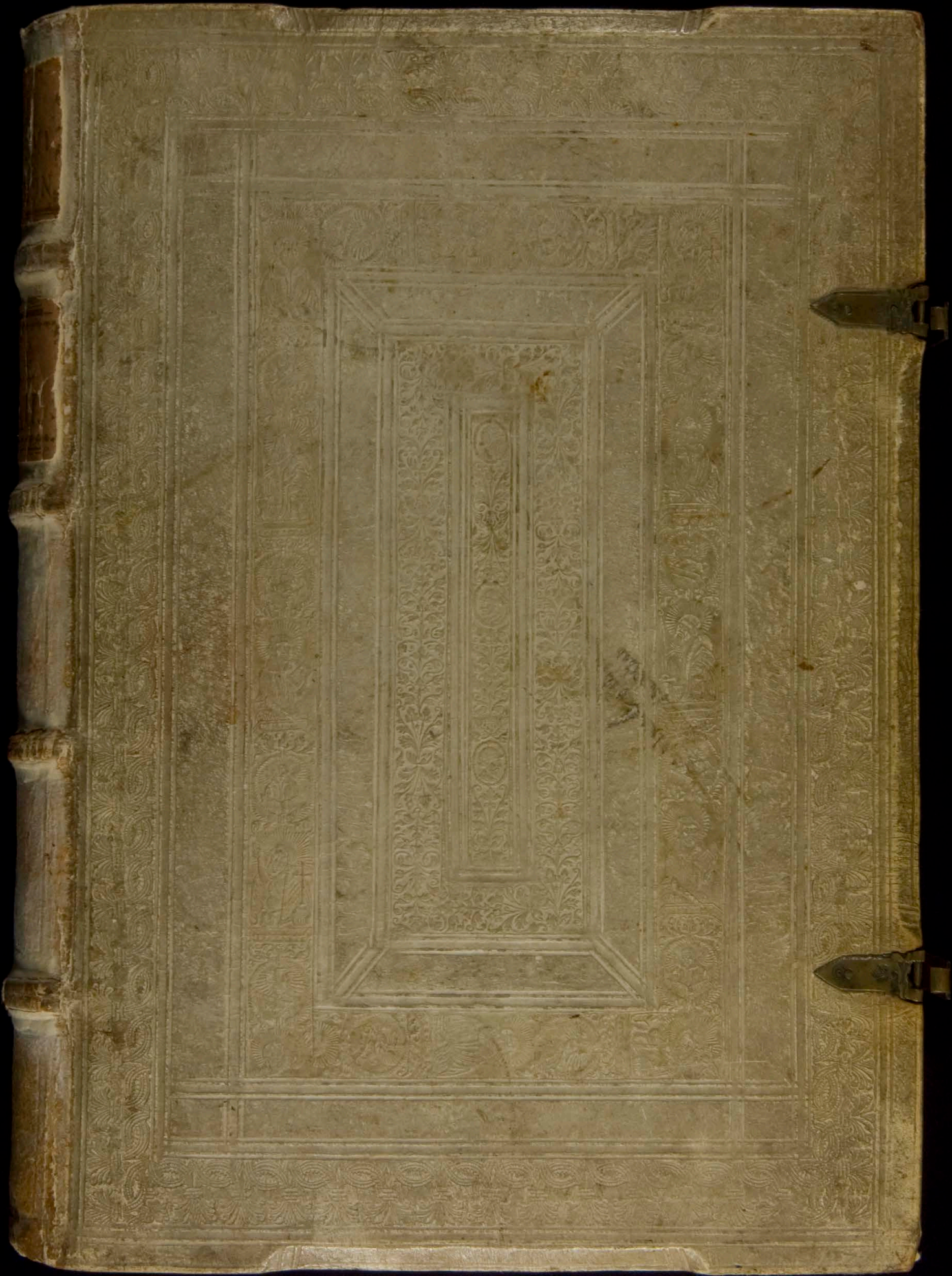
Follow this and additional works at: <http://lux.lawrence.edu/selections>

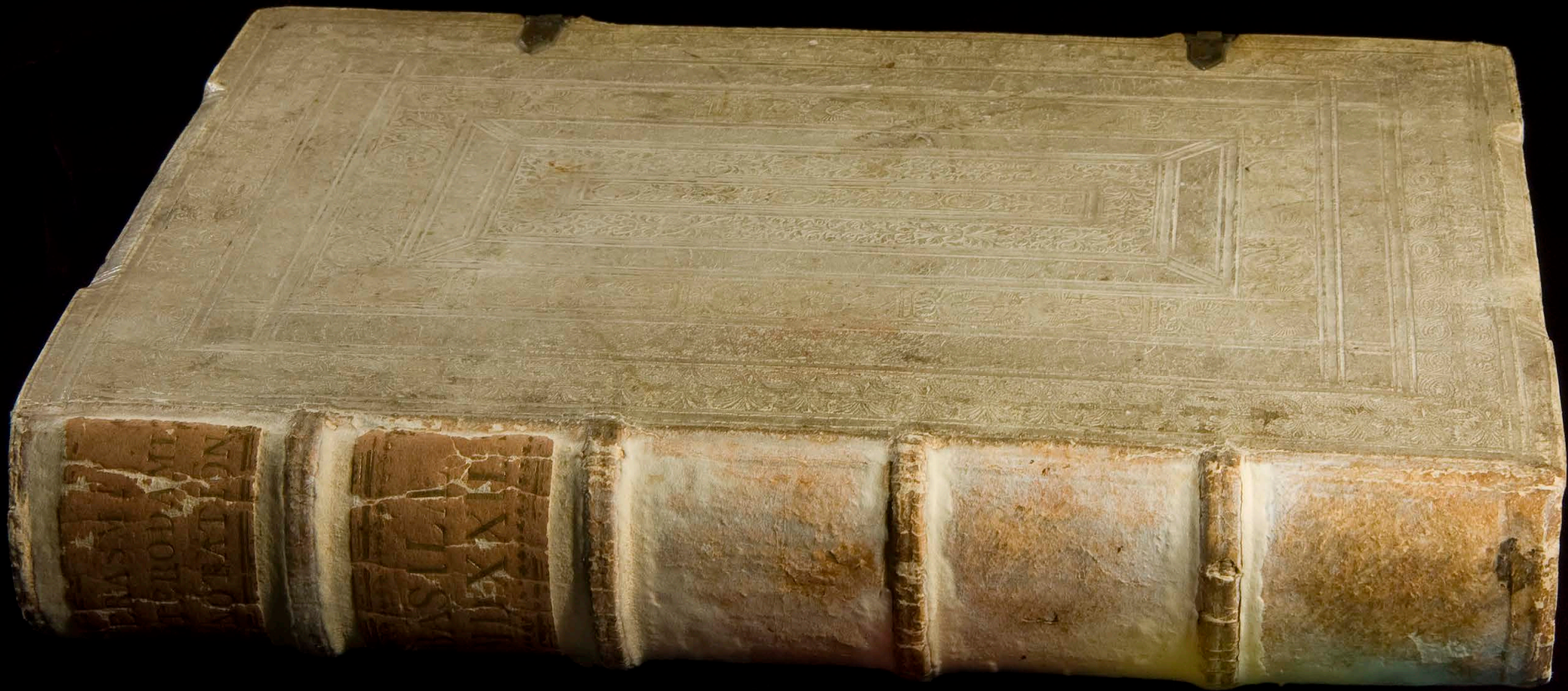
© Copyright is owned by the author of this document.

Recommended Citation

Erasmus, Desiderius, "Selected pages from Des. Erasmi Roterodami In Novum Testamentum ab eodem tertio recognitum, annotationes : item ab ipso recognitæ & auctario neutiq poenitendo locupletatae." (1522). *Selections from Special Collections*. Book 8. <http://lux.lawrence.edu/selections/8>

This Book is brought to you for free and open access by the Seeley G. Mudd Library at Lux. It has been accepted for inclusion in Selections from Special Collections by an authorized administrator of Lux. For more information, please contact colette.brautigam@lawrence.edu.

*vera natura bouis proui for me
sibi comparauit*

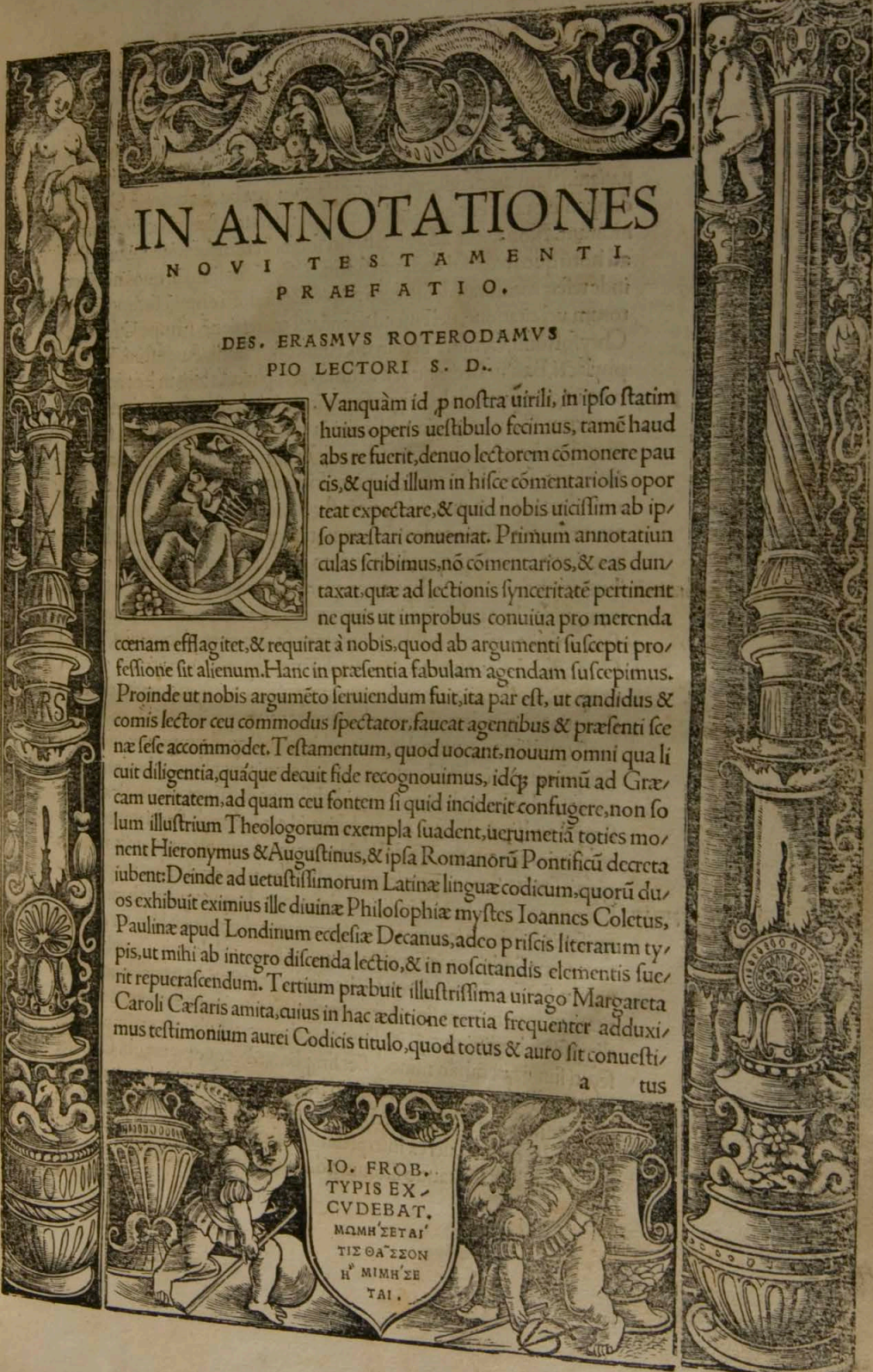
*Ex Bibliotheca Universitatis Munit. Leon
 Salisburgi*
 Apud indytam Rauracorum Basileam,
 AN. M. D. XXII.

A pelles olim huiusmodi pictura Calumniam ulius est.

DILECTO FILIO BRASMO
Rotrod. Sacra Theologia Professori.
Leo. pp. X.

Dilecte fili Salutem, & apostolicam benedictionem. Nos delectatione & iucundatione tua in te
stamentum nostrum, iam pridem edita non tam
quia nostro nomini dicata fuerant, quam quod
non vulgaris, sed nova & insignis quaedam
circumstantia stabant, omniumque doctorum calculis
plurimum laudabantur. Cuius rursus te recogitantes,
et plura adhibitis annotationibus locupletatas
illustratasque fuisse, certiores facti, non mediocriter
gausi sumus, ex prima illa ratione, quod ob utilissima
indecantate, quae tuam facientes, qualis hanc futura,
quantumque boni, sacra Theologia studiosis ac orthodoxae
fidei tuae sit allatura. Quae te ipse istis animi
tui esto, ac omnia utilitatis tuas, obedi tam sancto
ut in lucem egerat, sedulo in vigila digna, quae merent
laboris mercedem ab ipso Deo relaturus, a nobis
vero meritam commendatione, & cunctis tuis
fidelibus perpetuam laudem quae scilicet. Datus
Roma apud S. Petrum. Sub annulo pastoris.
Die x. Septembris. M. D. xviii.
Pontificatus nostri Anno sexto. Evangelista

IN ANNOTATIONES

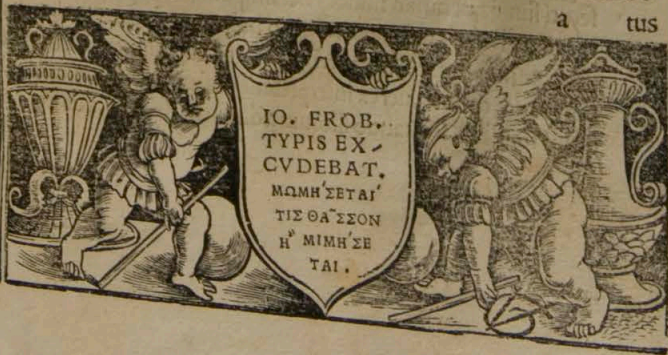
NOVI TESTAMENTI
PRAEFATIO.

DES. ERASMVVS ROTERODAMVS
PIO LECTORI S. D.

Vanquam id p nostra uirili, in ipso statim huius operis uestibulo fecimus, tamē haud abs re fuerit, denuo lectorem cōmonere paucis, & quid illum in hisce cōmentariolis oporteat expectare, & quid nobis uicissim ab ipso praestari conueniat. Primum annotationum culas scribimus, nō cōmentarios, & eas duntaxat, quae ad lectionis sinceritatē pertinent: ne quis ut improbus conuiuia pro merenda cenam efflagitet, & requirat à nobis, quod ab argumenti suscepti professione sit alienum. Hanc in praesentia fabulam agendam suscepimus. Proinde ut nobis argumēto seruandum fuit, ita par est, ut candidus & comis lector ceu commodus spectator, faucat agentibus & praesenti scenae sese accommodet. Testamentum, quod uocant, nouum omni qua licuit diligentia, quaeque deuit fide recognouimus, idēq; primū ad Graecam ueritatem, ad quam ceu fontem si quid inciderit confugere, non solum illustrium Theologorum exempla suadent, uerum etiā toties mouent Hieronymus & Augustinus, & ipsa Romanorū Pontificū decreta iubent: Deinde ad uetustissimorum Latinae linguae codicum, quorū diuos exhibuit eximius ille diuinæ Philosophiæ mystes Ioannes Coletus, Paulinae apud Londinum ecclesiae Decanus, adeo priscis literarum typis, ut mihi ab integro discenda lectio, & in noscendis elementis fuerit reperascendum. Tertium praeiuit illustrissima uirago Margareta Caroli Caesaris amita, cuius in hac editione tertia frequenter adduximus testimonium aurei Codicis titulo, quod totus & auro sit conuesti-

a tus

nymus. Nec aliter citat hunc locum Epist. ad Ephesos, capite quarto. Non animaduertit autem rationem futuri temporis, non esse in uoce uerbi, sed in re. Nam qui accepit clarigenda nondum clarigitus est, ut quæ concepit, nondum peperit. Similis error quendam impulit ut hoc loco mihi grauem moueret tragediam. Non grauabor autem & hoc indicare leæori pio, locum hunc in cōmentarijs Hieronymi, in omnibus quæ uiderim exemplaribus, haberi deprauatum, etiam in hac, quantum licuit elaboratissima aditione Basilienſi. Lectio restituetur ad hunc modum. Sed propheta quia futura prædicit, significat quid futurum sit, & scribit accipiet. Euangelista quia non de futuro, sed de præterito narrat historiam, mutauit accipiet, & posuit habet. Qui enim habet, nequaquam accepturus est. Certe ex hac clausula: Qui enim habet, nequaquam acceptus est, palam est Hieronymum legisse habet, nõ habebit. Idem mendũ esse uidet in cōmentarijs quibus enarrat septimũ cap. Eliaze.

Emendatus in Hieronymo iocus.

Et uocabitur nomen eius. *καλεσθησεται*, id est, uocabunt, non uocabitur. Atque ita scriptũ comperitur in antiquissimis simul & emendatissimis Latinorum exemplaribus. Quin & Hieronymus cōmentariorum in Esaiam libro tertio, & illud adnotauit, euangelistã non nihil immutasse de uerbis huius prophetiæ: quippe qui pro *קָרָא*, quod Hebræis sonat & uocabis in masculino, siue uocabit in fœminino, ut referatur ad ipsam quæ peperit uirginẽ, uocabunt mutarit. Nam uocabunt legit & Origenes, testimonio hoc utens aduersus Cellsum. Et Chrysostomus clarissime testatur uocabunt esse legendum, homilia quinta. Sed uocabunt ponens multitudinis numero Mattheus respexit populi personã, cuius illa uox est, Nobiscũ deus, nimirum sibi gratulantis de tali partu. Quæ de re nonnihil etiã meminit Theophylactus Bulgariensis episcopus, Græcus interpret etiam si recentior, haud aspernandus tamen. Emanuẽ autem Hebræis sonat nobiscum deus. Nam *עִמָּנוּ* nobiscũ deus, *עִמָּנוּ* nobiscum deus. Caterum, quod est interpretatũ, quoniam inquisitionis est sermo, nec amphibologia carens nos periphrasi maluimus reddere, Quod si quis interpretetur, sonat nobiscum deus. Apud Esaiam uaticinium illud, si quis forte requirat, in hũc modum legitur, *הנה העלמות הנה ויולדה בן וקראת שמו עמנו אלה*.

Vocabũt non uocabitur.

Theophylactus.

Exurgens autem Ioseph. *ἄνυσθεις*, id est, experrectus, siue expergefactus, aut exciatus. Quamquam huius uerbi usus ad tria solet accommodari, ad eum qui surgit, qui reuiuiscit, & qui expergiscitur.

Et accepit coniugem. Hoc est adiunxit sibi. Pugnã enim *ἡ ἀλαμβάτω* cũ eo quod est *ἀπολῶ*, id est, reſcere. Sic enim usus est & diuus Paulus scribens ad Rhomanos: *ὅτι ἡ ἰσθμὸς τῆς πίστεως, προσλαμβάνετε*, id est, Eum qui infirmus est fide, ne reſcite, sed admittite, & adiungite uobis.

Donec quomodo accipiendum.

Filium suum primogenitum. *ὁ πρωτότοκος*. Græcus articulus fauere uidetur Heluidianis, qui sic additur, quasi distinguat hunc filium à cæteris. Sed magis accipiendus interpretatiue, pro eo quod est, qui est primogenitus: ut intelligas eundem illum filium, de quo prius est locutus, & quem è spiritu dicit conceptum. Eadem de causa addit *ἑστῶς*, id est, suum. Alioqui quæ uox uelut parit alienum filium: ut interim sileam de mysterio, quod subisset. Ex his quoque uerbis Heluidiani uenantur erroris sui patrocinium, haud animaduertentes Hebræi sermonis proprietatem. Ad eundem modũ legis de coruo emisso Genesis cap. viij. qui egrediebatur, & non reuertebatur donec siccaretur aquæ super terrã: cũ significet autem nunquam fuisse reuerſam. Quamquam hæc de re superius item nonnihil attigimus.

EX CAPITE SECVNDO.

Vm ergo natus esset. Græci codices, autem habent, non ergo. *το δὲ ἰησοῦς γεννηθεὶς*, id est, Nato autem Iesu, atque ita legit Chrysoſtomus, quamquam refragantibus antiquis exemplaribus Latinis. Neque magis refert ad sententiam.

In Bethleem Iudæe legendum est, non Iudæa, suffragantibus uetustissimis exemplaribus nostris. Siquidẽ Iudæa hois nomẽ est, Iudæa regionis uocabulo illustrauit. Est enim Bethleem oppidũ situm in tribu Iudæ, unde Iudæa dicta est, haud procul ab Hierosolymis. Solemus autem regionis nomẽ addere, etiã discernendũ

Nos suadebimus ei.) $\pi\epsilon\delta\theta\omega$ Græcis tria significat, pareo, siue morem gero, suadeo & pee suadeo. Sensus igitur postulabat, ut hic diceret Persuadebimus potius quam suadebi-
mus, siue Nos placabimus eum.

Non extat
quod Orige
nes & Chry
sostomus
scripserunt
in ultimam
Matthæi ca
pit.

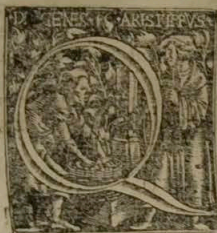
Et securus uos.) $\alpha\mu\sigma\iota\mu\alpha\tau\omega\varsigma$, id est, Securus uos reddemus, aut Liberabimus uos omni solli

citadine, id em sonat $\alpha\mu\sigma\iota\mu\alpha\tau\omega\varsigma$, quod plus est q̄ reddere $\alpha\mu\sigma\iota\mu\alpha\tau\omega\varsigma$, id est, Expertes piculi.
Euntes ergo.) Ergo, non inuenio in Græcis codicibus. In nōnullis codicibus pro ergo
reperio autem. Nescio quo casu acciderit, ut nec Origenes, nec Chrylostomus, in cætera
scriptis commentarijs in hoc unum caput quicq̄ addiderint, nisi forte desierunt apud po-
pulum loqui, quod hæc ad resurrectionem pertineant.

DES. ERASMI ROTERODAMI ANNOTA
tionum in Euangelium Matthæi, finis.

IN EVANGELIUM MARCI ANNOTATIONES
DE. ERASMI ROTERODAMI.

Carolus rex
catholicus.

Philippus
Maximilia
ni filius.

Gulielmus
archiepiscopus
Cantua
riensis.

Molestia ac
tedium hu
ius operis.

Voniam comperiebamus opus in modum longe maiorem
opinione succrescere, Nam hæc simul & scribebatur à nobis,
& typis excudebatur, uisum est idem compendij, quod Mar
cus in cōtrahendo Matthæi euāgelio præstitit, in nostris præ
stare annotamētis. quo simul & lectoris, & nostro tadio alio
qui intolerabili mecamur, & intra sui temporis stadium, ope
ris cursus expleatur. Pauculos enim menses ad hunc laborem
ab illustrissimi Burgundionum principis Caroli obsequijs, in
cuius famulitium nuper asciti fuimus, usurpauimus uerius q̄
impetrauimus, idq̄ testor lesum, non sine graui rei familiaris
iactura. Quāq̄ ea lanē me leuiter cōmouet. Res pecuniaria uel sarciri potest, uel negligi.
Cæterū ut est boni uiri non deesse suo officio, ita probi, ac uerecundi est hominis, nō com
mittere, ut cuiquam uideatur oblitus officij. Memini quantū debeam maximo illi Philip
po Maximiliani filio, non solū ut principi, addam, non solū ut optimo principi, uerum etiā
ut de me magnificētissime merito. Quicquid autē debebam patriæ, quicquid principi, qe
quid optimo principi, quicquid benemerito, id totū est mihi refundendū in Carolū, quam
do quidē illū, sic fatis uilum est, cernere licuit uerius q̄ frui. Iam nominis pprij citius quæ
obliuiscit, q̄ benignissimi illius Mœcenatis mei, Gulielmi Vuarami Archiepiscopi Cātua
riensis, q̄ sic meritis est, de probis, ac literatis uiris, ut ab omnibus p̄bitatis, ac literarū cultu
ribus certatim debeat celebrari. Porro me tantis p̄secutus est officijs, tanta obruit benigni
tate, ut omnia posthabenda sint, quoties officij ratio iubet huius obsequij uoluntati. Prom
de cū utriq̄ debeamus patriæ, nam in altera geniti, in alteram cooptati sumus, cū utriq̄ de
beamus principi, quorū alteri iam plurimis, ac maximis beneficijs sumus alstricti, ab altero
humanissime inuitamur, ad ea quæ nec p̄meremur, nec postulamus, atq̄ hoc ipso nomine
plus debemus; nō fuit nobis integrū opus hoc longius p̄ducere, maturū utriq̄ reditum
pollicitis. Rem tamen ita moderati sumus, ut nō nihil adiecerimus moræ, nō nihil item cō
traxerim⁹ operis modū. Quāq̄ id quoq̄ hæcenus, ut uerborū magis q̄ rerū esset parlimo
nia, quo simul & operi & officio qua licuit, satiffaceremus. Porro mihi lanē spes est fore pa
riter, ut & breuitas, quæ nobis fuit necessaria, lectori quoq̄ cōmoda sit, & grata. Quis em
tam patientis est stomachi, ut in his rerū minutjs citra fastidiū diu uersari possit? Quāq̄
quantula quælo huius molestiæ portio redit ad lectore? At nos dū inter tot Græcos, Lati
nos, Hebræos codices sursum ac deorsum discurrimus, uelut aciculam, quod aiunt, in acer
uo quærētes: dum excutimus, quid ille uerterit, quid alius legerit, qd ibi sit deprauatū, quid
hic interpretet, quid ille correxerit, quid ipsi signauerimus, ubi Latini codices cū Græcis,
Hebræi cū utrisq̄ dissentiant, aut etiā consentiant: deniq̄ quæ sit eiusdē lingue codicū in
ter se uel pugna uel cōcordia: dū, inquam, inter has spinas distinguimur ac torquemur, nō
unam

collega sit ethnico, dicitur in magis... Huiusmodi matrimonia Hieronymus imparia vocat.

Belial. Christi ad Belial. Greci legunt Beliar, hebraeus, ob id, ni fallor, quod Graecis nullum no-

Carrensis. eritis mihi populus meus. At Carrensis, autore Didymo, quem equidem demior ubi ui-

Testimonium idem ex pluribus locis constat. Deinde quae sequuntur, Quapropter exite de medio illorum &c. Eiaia decem

Et inambulabo inter eos. Inter eos, non est Graecis, sed tamen conatus est exprimere

EX CAPITE SEPTIMO.

Capite, capaces estote. Aperte nos. Huiusmodi circumuentione loquitur astutia Graeca sic

Circumuenimus. Circumuenimus. Quod & alibi uerit ad eundem mo-

Prædiximus enim. Prædiximus enim, atque ita legit Ambrosius.

Cōmorientes. Ad cōmorendum & conuolendum. In hoc loco dicitur, Id erat apud ueteres

Superabundo. Superabundo gaudio. Superabundo gaudio, seu potius, superfluo. Nec idem apud Latinos facit super, additum, quod apud

Sed omne tribulationem passi. Sed omne tribulationem passi, id est, sed in omnibus affli-

Qua consolatus est in uobis. Consolatus est, hic passus accipiendum est, id est, in

Secundum deū cōtristati. Secundum deū cōtristati, id est, Quod secundum deum

Stabilem. Stabilem, id est, Non poenitentiam. Refertur autem ad poenitentiam,

Seculi autem tristicia mortem operatur. Seculi autem tristicia mortem operatur, hic πόσος est,

In omnibus exhibuistis uos. In omnibus exhibuistis uos, id est, Cōmendastis.

igitur & scripti. igitur & scripti, id est, Scripsi, bis intelligendum est. Et si scripti, scripti.

Non propter eum qui iniuriam fecit. Non propter eum qui iniuriam fecit,

Ad manifestandam sollicitudinem nostram quam habemus pro uobis. Ad manifestandam

Poenitentia quid Graecis.

Triplex poenitentia. V alla.

Ambrosius lectio. sum

